

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO
„DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2001 M. GEGUŽĖS 22 D. NUTARIMO NR. 594
„DĖL TESTAMENTŲ REGISTRO NUOSTATŲ PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO“ PROJEKTO
(TAP-23-868) (TAIS NR. 23-2952(2))
DERINIMO PAŽYMA

Institucijos pavadinimas, rašto data ir numeris	Pastabos ir pasiūlymai	Žyma apie priimtas ir nepriimtas (nurodyti motyvus) pastabas ir pasiūlymus
Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2023 m. birželio 26 d. išvada Nr. NV-1556	1. Atkreipiamė dėmesį, kad dalis Projektu siūlomo teisinio reguliavimo nuostatų stokoja įstatyminio pagrindo. Nors praeityje keičiant Testamentų registro nuostatus (toliau – Nuostatai) ne kartą (Vyriausybės Teisės departamento 2015 m. spalio 23 d. išvados Nr. NV-3420 1 pastaba, 2015 m. gruodžio 3 d. išvados Nr. 3870 1 pastaba ir t.t.) buvo pažymėta, kad aukštesnės teisinės galios teisės akto – Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) – nuostatos nenumato teisės normų, susijusių su teise paduoti pareiškimą dėl palikimo priėmimo ar atsisakymo ne palikimo atsiradimo vietos notarui, taip pat dėl paveldėjimo teisių perleidimo, paveldėjimo bylos siuntimo kitam notarui ir kitų veiksmų, kurie pagal Nuostatus registruojami Testamentų registre (toliau – Registras). Nesant atitinkamo įstatyminio reguliavimo, svarstyтина, ar siūlomu Projektu tinkamai užtikrinamas teisės aktų hierarchijos laikymasis. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra ne kartą pažymėjęs, kad iš teisinės valstybės principo, kitų konstitucinių imperatyvų kyla reikalavimas įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams paisyti iš Konstitucijos kylančios teisės aktų hierarchijos, inter alia reiškiantis, kad draudžiama žemesnės galios teisės aktais reguliuoti tuos visuomeninius santykius, kurie gali būti reguliuojami tik aukštesnės galios teisės aktais, be kita ko, poįstatyminiais teisės aktais reguliuoti santykius, kurie turi būti reguliuojami tik įstatymais. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad įstatymuose nustatomos bendro pobūdžio taisyklės, o poįstatyminiuose teisės aktuose jos gali būti	Neatsižvelgta. 1. Atkreiptinas dėmesys, kad Teisingumo ministerija, atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės departamento 2015 m. spalio 23 d. išvadoje Nr. NV-3420 pateiktą pastabą, kad įstatyminis reguliavimas nesudaro galimybės pareiškimą dėl palikimo priėmimo ar pareiškimą dėl palikimo atsisakymo pateikti ne palikimo atsiradimo vietos notarui, Testamentų registro nuostatų projektą (toliau – Projektas) pateikė įvertinti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso priežiūros komitetui, sudarytam teisingumo ministro 2013 m. vasario 21 d. įsakymu Nr. 1R-54 „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso priežiūros komiteto sudarymo“. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso priežiūros komitetas akcentavo, kad pateiktas Projektas yra vertintinas kaip įstatymo normos efektyvesnio įgyvendinimo klausimas, leidžiantis išspręsti notarų veikloje kylančias problemas. Be to, buvo akcentuota, kad pareiškimo dėl palikimo priėmimo ar atsisakymo padavimas palikimo atsiradimo vietos notarui per kitą notarą neprieštarauja Civilinio kodekso 5.50 straipsnio 2 daliai ir 5.60 straipsnio 3 daliai, kadangi šiose nuostatose yra kalbama apie pareiškimo palikimo atsiradimo vietos notarui apie palikimo priėmimą ar atsisakymą jį priimti padavimą, t. y. ne apie šio pareiškimo patvirtinimą. 2. Palikimo priėmimas ar atsisakymas jį priimti yra vienašalis įpėdinis sudaromas sandoris (Civilinio kodekso 1.63 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad vienašaliu laikomas sandoris, kuriam būtina ir pakanka vienos šalies valios). Sandorį sudarančio asmens laisva valia gali būti išreikšta žodžiu, raštu, veiksmu ar kitokia valios išreiškimo forma (Civilinio kodekso 1.64 straipsnio 1 dalis). Kai įpėdinis kreipiasi į kitą (ne palikimo atsiradimo vietos notarą), jis išreiškia valią dėl palikimo

	<p>detalizuojamos, gali būti reglamentuojama jų įgyvendinimo tvarka (inter alia 2014 m. gegužės 9 d., 2015 m. balandžio 16 d., 2020 m. gruodžio 7 d. nutarimai). Notarų veikla privalo būti itin skaidri ir aiškiai reglamentuojama, todėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 12 straipsnis atkartoja teisės aktų hierarchijos principą, kad notariai savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Notariato įstatymu ir kitais Lietuvos Respublikos įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro teisės aktais ir Notarų rūmų nutarimais bei kitais teisės aktais.</p>	<p>priėmimo (atsisakymo) ir taip pat išreiškia valią dėl šio pareiškimo persiuntimo palikimo atsiradimo vietos notarui, t. y. jis išreiškia valią, kad pareiškimas būtų pateiktas palikimo atsiradimo vietos notarui. Toks įpėdinio valios išreiškimo ir pateikimo palikimo atsiradimo vietos notarui būdas atitinka Civilinio kodekso reglamentavimą. Pažymėtina, kad įstatymas nenustato, kad įpėdinio valios išreiškimui privalomas notarinis patvirtinimas, todėl asmuo pareiškimą dėl palikimo priėmimo ar atsisakymo nuo jo palikimo atsiradimo vietos notarui gali pateikti pasirinkdamas ir kitą pareiškimo išreiškimo ir pateikimo būdą, kaip pavyzdžiui, ir raštu, el. paštu, paprastu paštu.</p> <p>Ne palikimo atsiradimo vietos notarui Testamentų registro nuostatuose nustatyta pareiga gautą pranešimą apie pareiškimo dėl palikimo priėmimo ar atsisakymo padavimą perduoti Testamentų registrui ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo šio pareiškimo patvirtinimo dienos (pvz., Testamentų registro nuostatų 35 p., 44 p.). Toks išaiškinimas atitinka ir Lietuvos notarų rūmų prezidiumo 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 11.1 patvirtintas Testamentų tvirtinimo ir paveldėjimo bylų vedimo rekomendacijas (su vėlesniais keitimais).</p> <p>3. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – LAT), formuodamas teisės aiškinimo ir taikymo praktiką, civilinėje byloje Nr. 3K-3-47/2009 pažymėjo, kad įpėdinio atsisakymas nuo palikimo atliekamas ne notarinio veiksmu, o įpėdinio vienašaliu sandoriu, kuriam įstatymo nenustatyta privaloma notarinė forma. Tokio pareiškimo pateikimas palikimo atsiradimo vietos notarui ir jo priėmimas į paveldėjimo bylą yra notaro, tvarkančio paveldėjimo bylą, veiksmas, bet ne notarinis veiksmas. Tai – <i>organizacinis-tvarkomasis veiksmas</i>, t. y. faktinio, o ne teisinio pobūdžio veiksmas. LAT taip pat išaiškino, kad palikimo atsisakyti galima paprastu rašytiniu pareiškimu, kuris turi būti pateiktas notarui, tvarkančiam paveldėjimo bylą. Tačiau <u>tai nereiškia, kad pareiškimą paduodantis įpėdinis asmeniškai turi atvykti pas notarą ir padaryti tokį pareiškimą</u> (čia pat jį surašyti ir pasirašyti). <u>Įpėdinis apie savo valią atsisakyti palikimo gali pareikšti bet kuriam notarui ar jo funkcijas atliekančiam asmeniui</u>, t. y. sudaryti šį sandorį pas bet kurį notarą.</p> <p>4. Pažymėtina ir tai, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės siūlomi teisinio reguliavimo pakeitimai turėtų kitas pasekmes, nes turėtų būti panaikintos nustatytos notarų</p>
--	---	--

		veiklos teritorijos paveldėjimo atvejams, kas nėra Testamentų registro nuostatų reguliavimo dalykas.
	<p>Papildomai pažymėtina, kad Projektu keičiamų Nuostatų 5 punkte nurodyta, kad sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos 1972 m. gegužės 16 d. Konvencijoje dėl testamentų registravimo sistemos sukūrimo (toliau – Konvencija), kurią Lietuvos Respublika yra ratifikavusi, tačiau CK Penktosios knygos nuostatos nėra suderintos su Konvencija, o pačioje Konvencijoje taip pat nėra nuostatų, jog ji taikoma tiesiogiai (priešingai, kai kurios nuostatos teikia nuorodas į nacionalinį reguliavimą, pavyzdžiui, Konvencijos 5, 7 straipsniai ir kt.). Atkreipiame dėmesį, kad kitose CK dalyse (pavyzdžiui, Pirmosios knygos 1.34 ir 1.36 straipsniuose, Trečiosios knygos 3.224 straipsnyje ir kt.) pateikiamos nuorodos į konvencijas, siekiant aiškaus teisinio reguliavimo jas taikant praktiškai. Siekiant užtikrinti teisinį aiškumą ir teisės aktų hierarchijos principo laikymąsi, siūlytina pirmiausia patikslinti įstatyminių teisinį reguliavimą ir tik tuomet teikti tvirtinimui atnaujintus Nuostatus.</p>	<p>Atsižvelgta iš dalies.</p> <p>Testamentų registro nuostatų 5 punktas patikslintas atsisakant nuorodos į Konvenciją, nes Konvencijoje nėra sąvokų apibrėžčių. Tačiau pažymėtina, kad Konvencijoje aprašoma testamentų registravimo tvarka, nustatyta, kokie duomenys turi būti nurodyti ir pan., todėl kituose Testamentų registro nuostatų punktuose minėta Konvencija vadovaujasi.</p>
	<p>4. Svarstyтина, ar Nuostatų 11.9 papunktis neturėtų būti formuluojamas kaip atskiras pavedimas ir (ar) netgi atskiras teisės aktas, nes jame vartojama formuluotė „Registro valdytojo vardu“ suponuoja, kad Registro tvarkytojas turi Registro valdytojo pavedimą ar įgaliojimą atstovauti. Siūlytina papildomai įvertinti šią nuostatą ir, siekiant užtikrinti aiškumą, ją patikslinti.</p>	<p>Neatsižvelgta.</p> <p>Atkreiptinas dėmesys, kad duomenų tvarkytojai, veikiantys kaip teisės aktais įgalioti Teisingumo ministerijos valdomų registrų ir valstybės informacinių sistemų duomenų tvarkytojai, duomenų subjektų teisių įgyvendinimą užtikrina vadovaujantis <i>Duomenų subjektų teisių įgyvendinimo tvarkant asmens duomenis Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos valdomuose registruose ir valstybės informacinėse sistemose tvarkos aprašu</i>¹ (toliau – Aprašas). Aprašo 5 p. nustatyta, kad duomenų subjekto teisių įgyvendinimą Teisingumo ministerijos vardu užtikrina juridiniai asmenys, veikiantys kaip teisės aktais įgalioti Teisingumo ministerijos valdomų registrų ir valstybės informacinių sistemų duomenų tvarkytojai (toliau – duomenų tvarkytojai), Aprašo nustatyta tvarka, nebent kiti teisės aktai, reglamentuojantys Teisingumo ministerijos valdomų registrų ir</p>

¹ [1R-181 Dėl Duomenų subjektų teisių įgyvendinimo tvarkant asmens duomenis Lietuvos Respublikos teisingumo... \(e-tar.lt\)](#)

		<p>valstybės informacinių sistemų veiklą, nustato kitaip. T. y. duomenų tvarkytojas turi teisinį pagrindą įgyvendinti duomenų subjektų teises pagal šį Aprašą arba tam tikrais atvejais – ir pagal registrų ar informacinių sistemų nuostatus. Taigi, Testamentų registro nuostatuose pavedimo Registro tvarkytojui nėra, o yra įvardintos tik tvarkytojo pareigos.</p> <p>Tokia reguliavimo praktika jau yra nusistovėjusi ir nekelianti praktinio taikymo problemų. Analogiško turinio papunkčiai yra nustatyti naujos redakcijos, įsigaliojusios 2023 m. sausio 1 d., <i>Vedybų sutarčių registro</i> nuostatų 11.9. p² (2022 m. gruodžio 14 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr. 1263 redakcija) bei <i>Igaliojimų registro</i> nuostatų 11.8. p³ (2022 m. birželio 22 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr. 659 redakcija).</p>
	<p>5. Siūlytina sukonkretinti visame Nuostatų 11 punkte (11.10, 11.12 papunkčiuose ir t.t.) vartojamą formuluotę „padėti“, nes nėra aiškus jos turinys. Atkreipiame dėmesį, kad šiame punkte nurodomos Registro tvarkytojo pareigos („privalo“), tad jos turėtų būti formuluojamos aiškiai ir suprantamos vienareikšmiškai, pavyzdžiui, prisidėti įgyvendinant, užtikrinti ir pan.</p>	<p>Atsižvelgta iš dalies.</p> <p><u>Testamentų registro nuostatų 11.10 ir 11.12 papunkčiai patikslinti.</u></p> <p>Tačiau manome, kad Testamentų registro nuostatų 11.11 p. turėtų likti terminas „padėti“, kadangi nurodyti, jog duomenų tvarkytojas dalyvauja audite, negalime, nes tvarkytojas turi sudaryti sąlygas atlikti auditą, teikti informaciją, prieigas prie duomenų ir pan.</p> <p>Taip pat norime atkreipti dėmesį, kad terminas „padėti“ vartojamas ne tik BDAR, bet ir <i>Standartinių sutarčių sąlygose asmens duomenų tvarkymo sutartyse</i>⁴, pvz., 27 punkte.</p> <p>Pažymėtina, kad pastaruoju metu jau yra nusistovėjusi praktika būtent taip šias nuostatas reglamentuoti registrų ir informacinių sistemų nuostatuose.</p> <p>Pvz., <i>Igaliojimų registro</i> nuostatų 11.9. ir 11.10 p., <i>Vedybų sutarčių registro</i> nuostatų 11.10. ir 11.11 p., ir taikymo klausimų nėra kilę.</p> <p>Kadangi duomenų valdytojas nustato, kokios konkrečiai procedūros, veiksmai atliekami duomenų tvarkytojui padedant duomenų valdytojui užtikrinant tam tikrus BDAR reikalavimus, – patvirtindamas taisykles ar duodamas nurodymus raštu (atitikmuo būtų Standartinių sutarčių sąlygų 3 priede nurodyti susitarimai), registrų nuostatuose nėra privalomumo aprašyti konkrečius veiksmus (pakeitus terminą „padėti“ kitais terminais</p>

² [1284 Dėl Vedybų sutarčių registro reorganizavimo ir Vedybų sutarčių registro nuostatų patvirtinimo \(e-tar.lt\)](#)

³ [1770 Dėl Igaliojimų registro nuostatų patvirtinimo \(e-tar.lt\)](#).

⁴ [1T-117 \(1.12.E\) Dėl Standartinių sutarčių sąlygų asmens duomenų tvarkymo sutartyse patvirtinimo \(e-tar.lt\)](#).

		išlieka poreikis duomenų valdytojui nustatyti procedūras).
	8. Atkreipiame dėmesį, kad Nuostatų 14 punkte vartojamos skirtingos sąvokos ir formuluotės – <i>palikėjas</i> ir <i>testatorius</i> , <i>pateikti</i> ir <i>paduoti</i> pareiškimą, <i>pareiškėjas</i> ir <i>palikimo atsisakęs asmuo</i> (ir nevartojama – <i>įpėdinis</i>), kurios neatitinka CK Penktojoje knygoje vartojamų sąvokų ir formuluočių. Siūlytina patikslinti Nuostatų 14 punktą šiuo aspektu ir suderinti terminologiją su vartojama CK, siekiant užtikrinti teisės aktų sistemiškumą.	Neatsižvelgta. Nuostatuose sąvoka „ <i>palikimą priėmęs asmuo</i> “ vartojama nuo 2010 m., kai Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2010 m. kovo 24 d. nutarimu Nr. 308 patvirtino Testamentų registro nuostatų pakeitimus. Toks sąvokų vartojimas yra nusistovėjęs ir nekelia praktinio taikymo problemų. Atkreiptinas dėmesys, kad minėtos sąvokos pakeitimas Testamentų registre sąlygotų ne tik teisinio reguliavimo pakeitimus, bet ir <u>programinius bei techninius Registro patobulinimus, reikalaujančius papildomų finansinių išteklių</u> . Be to, pasikeistų Testamentų registro teikiamų pranešimų formos ir Registro išrašai, kas sukeltų papildomų nepatogumų Registro duomenų teikėjams ir duomenų gavėjams.
	12. Atkreipiame dėmesį, kad paveldint pagal testamentą įpėdiniais gali būti ir juridiniai asmenys, todėl siūlytina papildomai įvertinti būtinybę papildyti Nuostatus (pavyzdžiui, po 65 punkto) dėl Registro gaunamų duomenų iš Juridinių asmenų registro, kuris yra minimas Nuostatų 79.2 papunktyje.	Neatsižvelgta. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, kad dažniausiai turtą paveldi Lietuvos valstybė (9249 atvejai) ir Valstybinė mokesčių inspekcija (834 atvejai). Ir tik labai mažas kiekis – kitų juridinių asmenų (312 juridiniai asmenys iš 10 395). Preliminariais skaičiavimais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pasiūlymo realizavimo darbų kaina gali siekti apie 50 000 eur. ⁵ , todėl, įvertinus tokio funkcionalumo sukūrimo kaštus ir juridinių asmenų skaičių, kuriems būtų aktualus toks pakeitimas, šiuo metu tai būtų ekonomiškai nepagrįstas sprendimas. Tokio funkcionalumo poreikis bus pakartotinai vertinamas ateityje modernizuojant Testamentų registrą.

⁵ Kaina paskaičiuota pagal Testamentų registro ir Gyventojų registro integraciją, kuriai buvo skirta apie 1000-1100 val. darbo valandų.